

Piotr Szkutnik

Regionalny poradnik genealogiczny : kwerendy i ich wyniki na przykładzie badań autora dotyczących Uniejowa i okolic

Biuletyn Uniejowski nr 3, 165-177

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Piotr SZKUTNIK*

REGIONALNY PORADNIK GENEALOGICZNY – KWERENDY I ICH WYNIKI NA PRZYKŁADZIE BADAŃ AUTORA DOTYCZĄCYCH UNIEJOWA I OKOLIC

Metryki łacińskie i akta stanu cywilnego przedstawione w poprzednich dwóch artykułach zamieszczonych w tomach 1 i 2 „Biuletynu Uniejowskiego” wyko-rzystałem również w badaniach genealogicznych dotyczących własnych przodków¹. Gromadzenie danych o przodkach rozpocząłem już w końcu lat 80. XX w., gdy zacząłem przeprowadzać wywiady z najstarszymi krewnymi. Przekazy rodzinne sięgały XIX w., przy czym najodleglejszą, lepiej opisaną generacją byli moi prapradziadkowie żyjący na przełomie XIX i XX w.² W ten sposób ustaliłem również informacje o przodkach mojej mamy, w tym mojej praprababce Marianie Sztajerowskiej z Rutkowskich (1870–1945)³ mieszkającej w parafii Parzno w okolicach Bełchatowa. Dane pochodzące z przekazów rodzinnych potwierdziły informacje z Urzędów Stanu Cywilnego, skąd w 1996 r. pozyskałem wiadomości z aktu zgonu ww. Marianny. Marianna, według przekazu dziadka macierzystego, miała wywodzić się z rodziny szlacheckiej posiadającej majątek zarekwirowany następnie za udział w powstaniu styczniowym. Jedną z lokalizacji tych dóbr miały być okolice Uniejowa. Wobec istnienia drugiego przekazu rodzinnego lokującego ów majątek w zupełnie innych okolicach (Lubelszczyzna), podchodziłem do jego geograficznej lokalizacji dość sceptycznie. Jednak w tradycji rodzinnej zachowało się ziarno prawdy. W toku moich badań genealogicznych, które przeprowadziłem kilkanaście lat temu, sprawdziłem pochodzenie owej praprababki.

* Piotr Szkutnik, dr, adiunkt, Uniwersytet Łódzki, Wydział Filozoficzno-Historyczny, Katedra Historii Historiografii i Nauk Pomocnych Historii, 90-219 Łódź, ul. Kamińskiego 27a.

¹ P. Szkutnik, *Regionalny poradnik genealogiczny – stan zachowania ksiąg metrykalnych parafii rzymskokatolickich w gminie Uniejów*, „Biuletyn Uniejowski”, t. 1, 2012, s. 177–188; tenże, *Regionalny poradnik genealogiczny – treść oraz przydatność do badań metryk i akt stanu cywilnego parafii rzymskokatolickich w gminie Uniejów*, „Biuletyn Uniejowski”, t. 2, 2013, s. 125–137.

² Wyniki wcześniejszych badań przedstawiono w niniejszym artykule na podstawie pracy magisterskiej. Zob.: Archiwum Uniwersytetu Łódzkiego, P. Szkutnik, *Genealogia rodziny Szkutników*, mpis, Łódź 2002.

³ O linii przodków ze strony jej ojca zob.: P. Szkutnik, *Sprowadzanie użytecznych cudzoziemców. Osadnicy w zachodniej części Królestwa Polskiego w I połowie XIX w. na przykładzie przodków autora*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 2013, [w druku].

W wyniku kwerend archiwalnych przeprowadzonych w końcu lat 90. XX w. w Archiwum Państwowym w Łodzi ustaliłem, iż Marianna Sztajerowska z Rutkowskich była córką Marianny Rutkowskiej z Wiśniewskich (1834–1893), która urodziła się w Rokitnicy w parafii Łask. Przełomem w wykazaniu pochodzenia mojej ww. praprababki z okolic Uniejowa było ustalenie kolejnej generacji przodków. Okazało się, że Marianna Rutkowska z Wiśniewskich była córką Moniki Wiśniewskiej z Rosińskich (1801–1864). W 1999 r. znalazłem akt zgonu owej Moniki. Monika zmarła w parafii Parzno jako okupniczka⁴. Z aktu zgonu wynikało, że urodziła się w Uniejowie. W akcie śmierci podano również imiona jej rodziców: Marek i Franciszka⁵. W wyniku dalszych ustaleń archiwalnych okazało się, że Monika razem ze swym mężem Marcinem Wiśniewskim wielokrotnie zmieniali miejsce zamieszkania. Kolejne miejsca pobytu małżonków Wiśniewskich odtworzyłem na podstawie miejsc urodzenia ich dzieci. Od lat 40. XIX w. mieszkali oni w parafii Parzno. Wcześniej w latach 30. XIX w. mieszkali w parafii Łask. Poprzednio ok. 1827 r. przejściowo w sąsiedniej w stosunku do Łasku, parafii Dobroń, gdzie urodził się ich syn Mateusz. Najstarsze dziecko pary – Elżbieta – urodziło się w okolicach Uniejowa. W akcie ślubu teje Elżbiety podano, że przysłała ona na świat we wsi Zieleniec w parafii Uniejów⁶. Miejscowość tę należy identyfikować ze wsią (folwarkiem) Zieleń (Zieleniec)⁷. Narodziła się tam ok. 1822 r., jednak jej aktu urodzenia nie odnaleziono w aktach stanu cywilnego Uniejowa i Spycimierza.

Do dalszych poszukiwań związanych z tą linią przodków wróciłem dopiero w 2009 r., prowadząc kwerendy w aktach parafii Wielenin i Uniejów. Korzystałem wówczas z możliwości prowadzenia badań, w tym szczególnie wykonywania zdjęć, w Centrum Historii Rodziny w Warszawie Kościoła Jezusa Chrystusa Świętych w Dniach Ostatnich, znanego także jako „Mormoni”. Do placówki znajdującej się w Warszawie zamawiałem odpłatnie mikrofilmy akt stanu cywilnego i metryk ze zbiorów tej instytucji znajdujących się na Zachodzie Europy. Możliwość wykonywania nieodpłatnie zdjęć z zamówionych mikrofilmów zachęcała wówczas do pracy w tym miejscu, ponieważ ówczesnie w pracowniach naukowych archiwów państwowych obowiązywał zakaz wykonywania fotografii.

⁴ W Królestwie Polskim ze względu na charakter świadczeń ludność wiejska dzieliła się na chłopów pańszczyźnianych zobowiązanych do pańszczyzny pieszej lub sprzężajnej oraz chłopów czynszowych (czynszownicy wieczyści, czasowi, koloniści i okupnicy). Czynnysz był pieniężny lub w naturaliach. Wymiar czynszu ustalano przez przeliczenie na pieniądze dotychczasowych powinności pańszczyźnianych (tzw. okup pańszczyźniany) bądź na podstawie dochodowości gruntów. Zob. *Historia państwa i prawa*, red. J. Bardach, t. 3, Warszawa 1981, s. 255–258. Czynnyszownicy jako grupa ludności wiejskiej zaniknęli po wprowadzeniu uwłaszczenia 2 marca 1864 r., w którym zniesiono pańszczyznę i czynsze w zamian za odszkodowanie. Zob. *Historia chłopów polskich*, red. S. Inglot, Wrocław 1995, s. 122–123.

⁵ Archiwum parafialne w Parznie, Księga zgonów 1862–1869, dok. nr 22 z 1864 r.

⁶ Archiwum parafialne w Parznie, Księga ślubów 1826–1845, dok. nr 22 z 1842 r.

⁷ *Uniejowskie Strony. Karty z przeszłości odległej, nieznannej i bliskiej gminy Uniejów*, red. J. Szymczak, Łódź–Uniejów 2008, s. 163–164.

Dane z aktu zgonu Moniki z Rosińskich potwierdziły się w odszukanej wówczas metryce jej chrztu. Wynikało z niej, że Monika została ochrzczona przez ks. Franciszka Zalewskiego 4 maja 1801 r. w Uniejowie (zob. fot. 1). Okazało się natomiast, że w akcie jej zgonu podano błędne informacje o imieniu (Marek) ojca Moniki. Z aktu chrztu wynikało bowiem, że była córką Wojciecha i Franciszki Rosińskich. Jej chrzestnymi zostali ks. Adam Oczkowski mansjonarz⁸ i Bogumiła Marczeska⁹.

Analiza kolejnego źródła pozyskanego na ww. mikrofilmach, tj. indeksów spisanych na podstawie metryk parafii Uniejów, pozwoliła na ustalenie rodzeństwa Moniki. W Uniejowie 9 kwietnia 1798 r. urodził się Łukasz syn Wojciecha i Franciszki Rosińskich¹⁰. Dnia 26 października 1804 r. w Uniejowie urodziła się Marianna córka Wojciecha i Franciszki Rosińskich¹¹. Marianna ta to być może osoba identyczna z Marianną Rosińską panną z Wielenina, która obok Franciszka Rosińskiego kawalera z Kolonii Brzeźnicy została 14 marca 1826 r. w Wieleninie chrzestną Katarzyny Rosińskiej urodzonej tego dnia w Kolonii Brzeziny córki niezamężnej Elżbiety Rosińskiej liczącej wówczas 24 lata. Chrzestnymi urodzonej tego samego dnia siostry bliźniaczej ww. Katarzyny, tj. Józefy, byli Idzi Stasiak i Antonina Lubrańska. Świadcami zapisanymi w akcie bliźniąt zostali niepiśmienni mieszkańcy Kolonii Brzeźnicy – ww. komornik Idzi Stasiak liczący 36 lat oraz gospodarz Marcin Ryx liczący 40 lat. Bliźnięta okazała plebanowi w Wieleninie ks. Jakubowi Bruchwffińskiemu akuszerka, licząca 60 lat Elżbieta Świąteczakowa zamieszkała w Kolonii Brzeziny¹².

Kwerendy w aktach stanu cywilnego parafii Wielenin wykazały, iż Monika z Rosińskich była dwukrotnie zamężna, a znany już z akt Marcin Wiśniewski był jej drugim mężem. Monika wyszła po raz pierwszy za mąż za Wojciecha Mokrzaka. Niestety nie udało się odnaleźć aktu ich ślubu. Zapewne miał on miejsce na początku 1819 r. Dnia 3 października 1819 r. o 2 po południu w wieku 18 lat urodziła w tym związku w Dąbrowie Roźniatowskiej córkę Jadwigę z Mokrzaków. Mąż Moniki, owczarz Wojciech Mokrzak liczący wówczas 28 lat, zgłosił 5 października 1819 r. fakt narodzenia córki w urzędzie stanu cywilnego komendarzowi¹³ parafii w Wieleninie ks. Wincentemu Plewczyńskiemu. Świadcami aktu

⁸ Mansjonarz – duchowny, którego obowiązywało stałe rezydowanie przy powierzonym sobie kościele, uczestniczył w nim w pracach duszpasterskich. Głównym zadaniem mansjonarzy było odprawianie codziennej mszy również w intencji fundatora oraz modły chórowe. Zob.: M. Różański, *Duchowieństwo parafialne archidiaconatu uniejowskiego w XVIII wieku. Studium prozopograficzne*, Łódź 2010, s. 65–66.

⁹ Archiwum Diecezjalne we Włocławku (dalej ADWł), parafia Uniejów, sygn. KM parafia Uniejów 80, s. 205.

¹⁰ ADWł, parafia Uniejów, sygn. KM parafia Uniejów 71, s. 346.

¹¹ Tamże, s. 357.

¹² Archiwum Państwowe w Poznaniu (dalej: APP), Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej Wielenin, sygn. 10, Akta urodzeń nr 13.

¹³ Komendarz – duchowny, który otrzymał komendę, tymczasowy administrator pełniący obowiązki parafialne na wakującym probostwie. Zob.: S., *Kommenda*, [w:] *Encyklopedia kościelna podług teologicznej encyklopedji Wettera i Weltego z licznymi jej dopelnieniami przy współpracow-*

byli Bogumił Tryszka liczący 27 lat i Jan Sommerfelt liczący 23 lata, zamieszkali na gospodarstwach w Dąbrowie Roźniatowskiej. Osoby wymienione w tym akcie były niepiśmienne¹⁴.

Jadwiga Mokrzak, licząc niecałe półtora roku, została osierocona przez ojca. Wojciech Mokrzak zmarł 20 lutego 1821 r. o 11 w nocy w wieku 30 lat jako owczarz zamieszkały w Roźniatowie. Pozostawił żonę i jedno dziecko. Świadcami wymienionymi w akcie zgonu byli urodzony Tomasz Pi[e]skowski posesor części Kozanek Wielkich i tamże zamieszkały, liczący lat 40, oraz Stefan Dziengiek[o]wski owczarz z Czepowa Górnego liczący 35 lat. Akt 21 lutego spisał ks. Aleksander Plewczyński kapelan i zastępca urzędnika stanu cywilnego¹⁵.

Osieroconą córkę Wojciecha przyjęto do nowej rodziny po powtórny małżeństwie jej matki Moniki. Jadwiga funkcjonowała później pod nazwiskiem swego ojczyma. W akcie ślubu występuje nawet jako córka Marcina Wiśniewskiego, choć jej ojcem był Wojciech Mokrzak. Jako Jadwiga Wiśniewska 5 listopada 1837 r. w wieku 18 lat poślubiła w Łasku Jana Chryzostoma Rynkiewicza gospodarza z Chechła¹⁶.

Po zaledwie niecałych 9 miesiącach wdowieństwa dnia 14 października 1821 r. Monika z Rosińskich Mokrzakowa, licząca wówczas 20 lat córka Wojciecha i Franciszki Rosińskich, zamieszkała w Roźniatowie, poślubiła Marcina Wiśniewskiego. Dane jej rodziców zamieszczone w akcie ślubu potwierdziły ostatecznie, że jej ojciec nazywał się Wojciech (a nie Marek, jak zapisano w akcie jej zgonu).

Wybranek młodej wdowy był kawalerem liczącym 24 lata. Urodził się w parafii Brudzew i służył wówczas w obowiązkach owczarza w Milejowie. Był synem Pawła i Petronelli Wiśniewskich, owczarzy zamieszkałych wcześniej w Brudzewie. Parze młodej asystowali rodzice. Świadcami aktu zostali Józef Wiśniewski brat Marcina owczarz zamieszkały w Sempułkach liczący 33 lata, Urban Marciniak liczący 46 lat, Józef Pentocik liczący 36 lat oraz Paweł Olejniczak liczący 50 lat gospodarze zamieszkali w Roźniatowie. Wszyscy wymienieni w akcie byli niepiśmienni. Związek pobłogosławił ks. Jakub Bruchwffński komendarz parafii w Wieleninie, urzędnik stanu cywilnego tejże gminy (zob. fot. 2)¹⁷. Sytuacja materialna Marcina była zapewne gorsza niż jego wybranki. Na „rynku matrymonialnym” Monika była jednak niewątpliwie mniej atrakcyjna jako wdowa z dzieckiem. Posiadała zapewne odpowiedni status materialny, korzystny dla Marcina.

Dalsze poszukiwania w aktach stanu cywilnego przyniosły informacje dotyczące najbliższych krewnych Marcina. Józefowi Wiśniewskiemu, bratu Marcina, 18 października 1822 r. o 12 w południe żona Marianna z Kazimierzów licząca wówczas 25 lat urodziła syna o imieniu również Marcin (możliwe, że nadano je

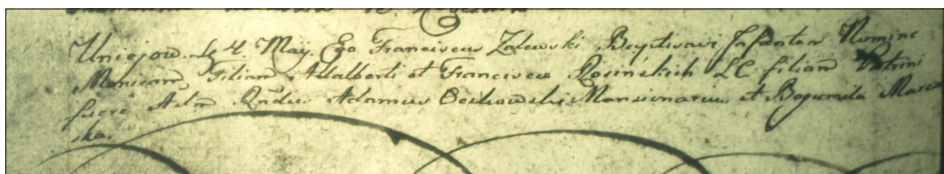
nictwie kilkunastu duchownych i świeckich osób, wyd. M. Nowodworski, t. 10, Warszawa 1877, s. 542–543.

¹⁴ APP, Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej Wielenin, sygn. 3, Akta urodzeń nr 63.

¹⁵ APP, Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej Wielenin, sygn. 5, Akta zgonów nr 11.

¹⁶ Archiwum parafialne w Łasku, Księga ślubów 1826–1841, dok. nr 30 z 1837 r.

¹⁷ APP, Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej Wielenin, sygn. 5, Akta ślubów nr 15.

Fot. 1. Metryka chrztu Moniki Rosińskiej z 1801 r.
Źródło: ADWł, parafia Uniejów, sygn. KM parafia Uniejów 80, s. 205

na cześć stryja). Józef liczący 34 lata był wówczas owczarzem zamieszkałym w Czepowie Górnym. Oświadczenie o narodzinach syna Józef złożył 20 października 1822 r. w obecności niepiśmiennych świadków: liczącego 40 lat Wojciecha Wiśniewskiego owczarza zamieszkałego w Stemplewie oraz liczącego 22 lata Leona Rosińskiego owczarza zamieszkałego w Czepowie Średnim. Akt podpisał ks. Jakub Bruchwffński komendant wieniński¹⁸.

Być może bratem Józefa, a zatem i Marcina Wiśniewskiego był wspomniany świadek Wojciech. Wojciech, jak podano w akcie, jako 40-letni owczarz zamieszkały w Stemplewie 3 października 1824 r. złożył oświadczenie o narodzinach swego syna, którego urodziła jego żona Jadwiga z Wieczorków licząca 30 lat. Synowi urodzonemu 1 października 1824 r. o 8 rano nadano również imię Marcin. Świadcami wymienionymi w akcie byli niepiśmienni Jan Dębski liczący 40 lat oraz Urban Roguwski liczący 48 lat, gospodarze zamieszkali w Hollendrach Świnieckich¹⁹.

Analizując akta stanu cywilnego parafii Wielenin, odnalazłem również akt dotyczący brata ww. Moniki. Forma zapisu jego nazwiska była fonetycznie zbliżona, a dane rodziców potwierdzały ten związek pokrewieństwa. W Wieleninie 21 października 1840 r. o 3 po południu na ślubnym kobiercu stanął Ludwik Roszyński służący w Kolonii Brzeziny, liczący 29 lat, urodzony w Czepowie Górnym syn Wojciecha i Franciszki Roszyńskich owczarzy z Chorzeplinia wówczas już zmarłych. Jego żoną została Józefa Zawadzka panna licząca lat 20 skończonych urodzona w Kałowie, córka Onufrego i Zofii Zawadzkiej pastuchów zamieszkałych w Kolonii Brzeziny wraz z córką. Świadcami aktu ślubu zostali okupnicy zamieszkali w Kolonii Brzeziny Wojciech Baumgart lat 30 i Jakub Hautz liczący 33 lata. Akt podpisał ks. Walenty Batowicz²⁰.

Akt ten wskazywał, że rodzice Ludwika i Moniki Rosińskich na początku XIX w. mieszkali w parafii Chwałborzyce. W 2013 r. w Archiwum Państwowym w Łodzi przeprowadziłem kwerendę w aktach stanu cywilnego parafii Chwałborzyce, których mikrofilmy sprowadziłem z Archiwum Państwowego w Poznaniu. Dla 1 połowy XIX w. w parafii Chwałborzyce nie odnalazłem jednak akt

¹⁸ APP, Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej Wielenin, sygn. 6, Akta urodzeń nr 77.

¹⁹ APP, Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej Wielenin, sygn. 8, Akta urodzeń nr 55.

²⁰ ADWł, parafia Wielenin, sygn. KM parafia Wielenin 8, dok. nr 17 z 1840 r.

Rozmowa

Nr 15. Roku tysiącnego osiemsetnego dwadzieścia pierwszego
 dnia czterdziestego Dwudziernika, o godzinie drugiej w południu
 Lord Wami Aleksyem Jakobem Korczakowskim Komisarzem
 Wielkim i Sprawiczym Powiatu Wieleńskiego
 na Cywilnego, w parafii Wieleńskiej Powiatu Wieleńskiego w
 Obwodzie Woiewództwie Pułkowskim. Zawet się Marcin Wiśniewski
 dłu Młodszym Łowcy lat Dwudziestu czterech pudyty zdra-
 wey przed Nęgią Matrysi wyjętej z Księcy Kwardyła Bron-
 dawa Syn Ławła i Petronelli Winiawskich, Owerszowia-
 dny w Wodzisławie zamieszkałych, w Milejowic, w Obwodzie
 Kł. Owerszowa staracy, w Apodytencyi Łyckiej Rodzicow, Ha-
 wita się także Monika z Rosińskich, Małżonkowa Wdowa
 mławsza lat Dwudziestu pudyty z Nęgią Matrysi wyjętej z
 Księcy Koscota Winiawskiego. Córki Wojascha i Fran-
 ki Rosińskich, w Koniawie zamieszkałych, szwadarska de-
 putature pierwszego Szere Woyewich, Małżonkowa już dowo-
 di też z Republika wyjętej z Księcy Koscota Winiawskiego
 w Apodytencyi Łyckiej Rodzicow. Strony stawiające żądania, u-
 boga do utwornego pr między nimi Matrimonialne przystępi-
 ki, którego zapowiedzi wypłył przed otwornym drzwiemi na-
 wego Domu gminnego to jest, pierwsza dnia Trzydziestego
 Miesiąca Własnica, druga dnia siedmiu Miesiąca Kwietnia
 roku bieżącego, o godzinie dwunastej w południu były
 razne tamowane przed racjonalnym niebawem Publicznym
 a Rodzice i krewni na obchod tego niniejszym rezowadani,
 przychylając się zatem do namawionego żądania po przeczyta-
 niu do Akta tego potrzebne partery, z których charakteris-
 ic formynosi, jakich Ława wyznaga racjonalne zostaty po
 przeczytaniu stronem i świadkom racjonalnym Kapelow jako
 też Dziatki swstego w tytułce o Matrimonialne? Logyfalnym
 się przystęty Matrimonialne, i przystęty Matrimonialne, czyli obca, w
 nijsi z sobą, w zwiastki Matrimonialne? Na co gdy Kłade zwichod
 dietnie odpowiadato iż taku ist, cest wola? Bogatym, w
 Gmieniu Ława iz Marcin Wiśniewski i Młodszym
 i Monika z Rosińskich Małżonkowa Wdowa, potawa-
 ni sa z sobą, w ztem Matrimonialne. Czojo Sprawiczym Akt
 w przytomności Jozefa Winiawskiego lat mławszego trzyna-
 sei trzy Brata zastawionego Marcina Owerszowa i Komputack
 zamieszkałego, Jozefa Maruniaka lat mławszego czterdziestu
 sieci Jozefa Koscotnika lat mławszego trzydziestu, reze, Ławła
 Ołtyńskucha lat mławszego pięćdziesiąt, Jozefowicy w Łocniaw
 wie zamieszkałych. O czym Akt niniejszy po przeczytaniu onym
 stawiającym i przychylonym, strony stawiające pisał nieumyślnie,
 Koniec tych Akta. Jozef Jakob Korczakowski
 J. J. Korczakowski Marcin Wiśniewski

Fot. 2. Akt ślubu Marcina Wiśniewskiego i Moniki Rosińskiej z 1821 r.

Źródło: APP, Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej Wielenin, sygn. 5, Akta ślubów nr 15

krewnych Moniki, które bezsprzecznie dowodziłyby powiązań rodzinnych. Ojciec Moniki Rosińskiej był być może identyczną osobą z Wojciechem Rosińskim zmarłym 11 kwietnia 1830 r. o godzinie 4 po południu we dworze w Chorzeplinie. Ów Wojciech był owczarzem dworskim liczącym 80 lat. Pozostawił po sobie owdowiałą żonę Anastazję z Płuciników. Była to być może jego druga żona. Informację o zgonie Wojciecha przekazali 13 kwietnia 1830 r. występujący w akcie niepiśmienni Jan Szymczak gospodarz liczący 59 lat oraz Mateusz Kmicimski borowy liczący 50 lat zamieszkali w Chorzeplinie. Akt podpisał ks. Malachian Łyczkowski komendant parafii w Chwałborzycach²¹.

Jak wyżej wspomniano, pobyt Marcina i Moniki z Rosińskich małżonków Wiśniewskich w okolicach Uniejowa był przejściowy i zapewne już w połowie lat 20. XIX w. przenieśli się ok. 50 km na południowy wschód w okolice Łasku, skąd migrowali dalej na południe. Moje związki genealogiczne z rejonem Uniejowa są zatem bardzo odległe w czasie, jednak niewykluczone, że rodzeństwo małżonków Wiśniewskich pozostawiło w tych okolicach swoje potomstwo, którego potomkowie mieszkają tam do tej pory.

Nieco późniejszym odkryciem śladów moich przodków w okolicach Uniejowa było powiązanie wynikające z miejsca zamieszkania przodków mojego taty. Jego pradiadkowie w linii żeńskiej, tj. Ignacy Julian (1840–1913)²² i Antonina z Krąkowskich (1840–1898) małżonkowie Godzińscy w świetle przekazów rodzinnych mieszkali w Szadku. Nie udało się jednak odnaleźć w tej miejscowości aktu ich ślubu. Z akt ich zgonów wynikało, że urodzili się w Dąbrowicach (w okolicach Krośniewic koło Kutna). Kwerenda w aktach stanu cywilnego tamtejszej parafii również nie zaowocowała odnalezieniem aktu ślubu Godzińskich.

W tym czasie zainteresowałem się losami brata ww. Antoniny, tj. ks. Wiktora Krąkowskiego²³. Dzięki analizie schematyzmów diecezji kujawsko-kaliskiej udało się ustalić kolejne miejsca jego pracy. Według nich w 1857 r. ks. W. Krąkowski pracował jako komendant w parafii Giewartów w dekanacie słupeckim²⁴. Natomiast w 1858 r. był już komendantem w parafii Wielenin w dekanacie uniejowskim²⁵. Informacje te zweryfikowałem przeglądając zapisy w aktach stanu cywilnego parafii Wielenin. Ks. W. Krąkowski po raz pierwszy podpisał się tam pod aktem urodzenia Antoniego Fraszczyka ze wsi Cichmiana z 19 kwietnia

²¹ APP, Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej Chwałborzyce, sygn. 22, Akta zgonów nr 5.

²² Zob.: P. Szkutnik, *Julian Godziński (1840–1913) życiorys wójta Szadku*, „Biuletyn Szadkowski”, t. 3, 2003, s. 35–54. Artykuł powstał jeszcze przed ustaleniem, że Julian ożenił się w Wilamowie.

²³ Początki kariery ks. W. Krąkowskiego zob.: P. Szkutnik, *Barwna postać w sutannie ksiądz Wiktor Krąkowski (1827–1880), administrator parafii Borszewice*, Część I: *Okres wikariatu (do 1853 r.)*, „Biuletyn Szadkowski”, t. 8, 2008, s. 49–84.

²⁴ *Elenchus cleri saecularis ac regularis dioecesis Vladislaviensis seu Calissiensis pro anno 1858...*, Warszawa [1857], s. 20.

²⁵ *Elenchus cleri saecularis ac regularis dioecesis Vladislaviensis seu Calissiensis pro anno 1859...*, Warszawa [1858], s. 26.

1857 r. jako utrzymujący akta stanu cywilnego²⁶. Prawdopodobnie wówczas objął w administrację parafię Wilamów. Akta wcześniejsze, tj. z początku 1857 r. nie są podpisane w ogóle. Natomiast jego poprzednik proboszcz parafii Wielenin ks. Augustyn Panaszek podpisywał akta do końca 1856 r.²⁷ Parafię w Wilamowie ks. W. Krąkowski opuścił w okresie powstania styczniowego. W aktach stanu cywilnego parafii Wilamów po raz ostatni podpisał się pod aktem urodzenia Bartłomieja Węgielnika z Kozubowa z 12 lipca 1863 r.²⁸ Jego następcą komendarz ks. Tomasz Perkowski podpisał następnie kolejny akt z 19 lipca 1863 r.²⁹ Zatem w połowie lipca 1863 r. ks. W. Krąkowski zakończył administrowanie parafią.

Analizując akta stanu cywilnego parafii Wilamów, w 2007 r. w Archiwum Państwowym w Łodzi odnalazłem akt ślubu ww. Godzińskich. W skali moich poszukiwań było to wyjątkowe odkrycie, ponieważ ślubu udzielił krewny pary młodej, a konkretnie brat panny młodej. Ponadto wszyscy wymienieni w akcie podpisali się pod nim. Jak się okazało, wraz z ks. W. Krąkowskim mieszkała jego najbliższa rodzina, której w pewnym sensie zastępował zmarłego w 1856 r. ojca. Poza matką prawdopodobnie utrzymywał w Wilamowie swoją młodszą siostrę ww. Antoninę. Dla Antoniny wybranka znaleziono w jej rodzinnych Dąbrowicach. Ponieważ wraz z przyszłym mężem wywodziła się z tej miejscowości, ogłoszono tam trzy zapowiedzi ślubu 16, 23 i 30 stycznia 1859 r.

Ślub miał miejsce w Wilamowie 23 lutego 1859 r. o godzinie 5 po południu w obecności świadków: zamieszkałego w Lekaszynie Bartłomieja Panaszekwicza liczącego 24 lata utrzymującego się z własnych funduszów oraz Kajetana Krąkowskiego liczącego 28 lat gospodarza w Dąbrowicach. Pan młody Ignacy Julian Godziński liczący 19 lat był kawalerem zamieszkałym przy rodzicach Stanisławie i Teofili z Piotrowskich na gospodarstwie w Dąbrowicach, gdzie się urodził. Jego wybranka panna Antonina Krąkowska licząca 18 lat mieszkała wówczas na stałe przy rodzinie w Wilamowie. Była córką Jana i Barbary z Hanikowskich gospodarzy w Dąbrowicach, gdzie przyszła na świat. W akcie wystąpili dwaj jej bracia ks. Wiktor i Kajetan (zob. fot. 3)³⁰.

Podobnie jak ww. Wiśniewscy, również Godzińscy oraz ks. W. Krąkowski migrowali na południowy wschód od Uniejowa. Godzińscy zapewne w 1862 r. przeprowadzili się do odległego o ok. 30 km Szadku, natomiast ks. W. Krąkowski do sąsiedniej w stosunku do Szadku parafii Borszewice, gdzie urzędowanie w kancelarii parafialnej rozpoczął już w kwietniu 1863 r.³¹

Przedstawione wyniki badań ustaliłem dzięki wcześniejszym poszukiwaniom, ponieważ dotyczą dość odległych przodków. Przodkowie mojej mamy Rosińscy

²⁶ Archiwum Państwowe w Łodzi (dalej: APL), Akta stanu cywilnego parafii Wilamów, sygn. 3, Akta urodzeń nr 14.

²⁷ APL, Akta stanu cywilnego parafii Wilamów, sygn. 2, s. 40.

²⁸ APL, Akta stanu cywilnego parafii Wilamów, sygn. 9, Akta urodzeń nr 67.

²⁹ APL, Akta stanu cywilnego parafii Wilamów, sygn. 9, Akta urodzeń nr 68.

³⁰ APL, Akta stanu cywilnego parafii Wilamów, sygn. 5, Akta ślubów nr 12.

³¹ Archiwum parafialne w Borszewicach, Księga urodzeń 1847–1863, dok. nr 53 z 1863 r.

12.

Wielamów Działo się w Wielamowie dnia dwudziestego brze-
 enego Lutego Tysiąc osmset pięćdziesiątego dziewię-
 tego roku, w godzinie pierwszej po południu Wia-
 dumu ery, mamy że w przysługomosci Suiadkowi
 Bartłomija Północniowicza, z Włocławek, zamiesz-
 kiwca się ukazywającego w Ławie rybnie, ramienia z ręką
 lat dwadzieścia cztery, i Mariamą Krąkowskią kie-
 go gospodarca w Mieście Dobrowicach Powiatu
 Gólskińskiego, ramienia z ręką lat dwadzieścia osm
 liogęcych, na dniu dwudziestym Kwietnia roku
 Religijnie, małżeńsko między Języcem dwoj-
 niowim Julianem Godzińskim, Kawałem przy
 Dobrowicach, gospodarca w Mieście Dobrowicach,
 Powiatu Gólskińskim, ramienia z ręką, i Ławie
 urzędowym z Stanisławem, i Teofilą z Piotru-
 szych, małżeńskim Godzińskich, lat dziewięćna-
 is liogęcych, a panną Antoniną Krąkowską
 w Wielamowie przy familiesi obale ramienia z ręką
 Cerkwi, między Pana i Barbary z Hamułowskich,
 małżeńskich Krąkowskich, gospodarcy w Mieście
 Dobrowicach, urzędową, lat szesnastu liogęcych -
 Małżeńsko w ślubu obrzęd niniejszym podpisany
 odbył, po przedzieleniu trzy tygodniowe w Kwie-
 tach Wielamowskiem, i Dobrowickim, w dniach
 przeszłym, dwudziestym kwietniu, i trzydzie-
 stym stycznia, roku liogęcego. Tamżemże ma-
 łżeńsko w ręce, Karłowemie, rękami obydwu
 ich wujowiczek z dla nowożeńców, od mat-
 ki świadcom, w osobnym Małżeńskim, wzwio-
 świadczą, że między nimi, w przed ślubnej
 między sobą, nie ma żadnej - i tak ten obawia-
 cym przetrwały, przetoż i świadcom pod-
 pisany, w osobnym.

Na Wiktora Krąkowskiego, Krąkowskiej, ok.
 z Hanną Godzińską, z Janem Godzińskim, z Antoniną Krąkowską,
 z Teofilą Godzińską, z Mariamą Krąkowską,
 z Stanisławem Krąkowskim, z Teofilą Krąkowską.

Fot. 3. Akt ślubu Ignacego Juliana Godzińskiego i Antoniny Krąkowskiej z 1859 r.
 Źródło: APL, Akta stanu cywilnego parafii Wilamów, sygn. 5, Akta ślubów nr 12

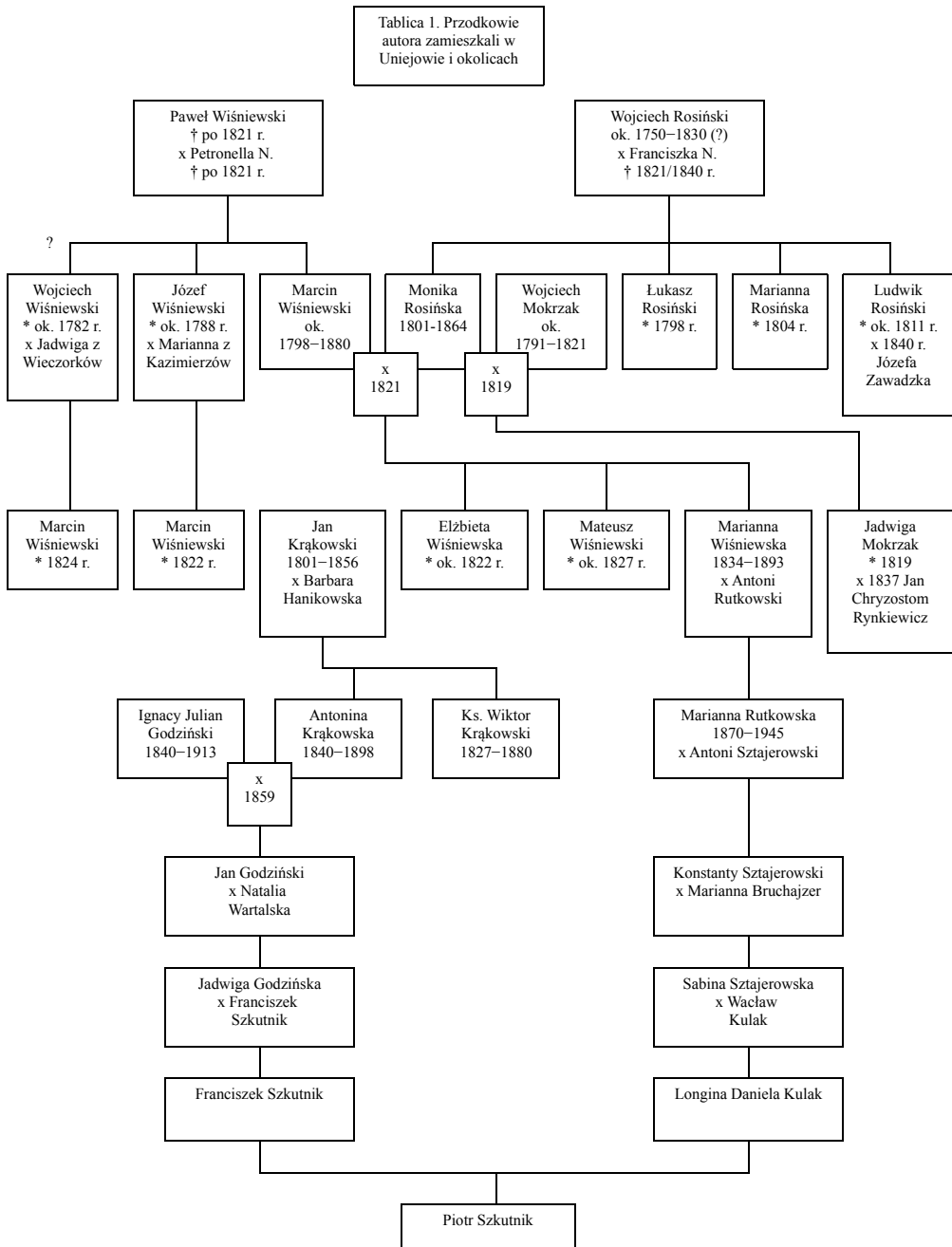
oraz Wiśniewscy stanowili ubogie rodziny nieposiadające początkowo własnej ziemi. Należeli do służby dworskiej zajmującej się owcami. W świetle dokumentów Wojciech i Franciszka małżonkowie Rosińscy pojawiają się po raz pierwszy w 1798 r. w Uniejowie w metryce urodzenia syna Łukasza. Na początku XIX w., tj. w 1801 i w 1804 również mieszkali w Uniejowie, na co wskazują metryki chrztu ich dzieci. Ok. 1811 r. mieszkali w okolicznej wsi w Czepowie Górnym, następnie w Chorzepinie odległym ok. 12 km na północny wschód od Uniejowa, gdzie zmarli. Ich córka Monika wyszła najpierw za Wojciech Mokrzaka, a następnie za Marcina Wiśniewskiego urodzonego w parafii Brudzew położonej ok. 20 km na północny zachód do Uniejowa, gdzie ok. 1798 r. mieszkali jego rodzice Paweł i Petronella małżonkowie Wiśniewscy. Mieszkali tam zapewne i w 1821 r., gdy asystowali synowi w akcie ślubu. Marcin w 1821 r. pracował w Milejowie. Miejscowość tę należy identyfikować z wsią Milejów koło Kawęczyna położoną ok. 20 km na południowy zachód od Uniejowa. Marcin i Monika Wiśniewscy ok. 1822 r. mieszkali w Zieleninie (zob. fot. 4). Następnie w poszukiwaniu lepszego bytu, a szczególnie ziemi, wyruszyli na południe. Zapewne dzięki ciężkiej pracy poprawili swój status, z bezrolnej służby z okolic Uniejowa awansując na czynszowych chłopów, tj. okupników w okolicach Bełchatowa. Rodzinny przekaz dotyczący szlacheckiego pochodzenia gloryfikował niewątpliwie pracow-

Fot. 4. Okolice Uniejowa ok. 1826 r. na mapie województwa kaliskiego

Źródło: J. Kolberg, *Atlas Królestwa Polskiego, składający się z 8 map jeograficznych, z których każda wystawia jedno Województwo, jako to: Krakowskie, Sandomierskie, Kaliskie, Lubelskie, Plockie, Mazowieckie, Podlaskie i Augustowskie*, Warszawa 1827

Uwaga: miejsca zamieszkania przodków autora zaznaczono czarnymi kwadracikami

Ryc. 1. Drzewo genealogiczne autora tekstu

tość przodków, dzięki której już w połowie XIX w. doszli do względnej jak na chłopów zamożności.

Przodkowie mojego taty przebywali w okolicach Uniejowa krótko, zaledwie 6 lat w okresie od 1857 do 1863 r. Najbliższą rodzinę przywiózł ze sobą urzędujący w tych latach komendarz parafii Wilamów ks. Wiktor Krąkowski. W 1859 r. wydał swą siostrę za Ignacego Juliana Godzińskiego. Obie rodziny były pochodzenia mieszczańskiego. W połowie XIX w. przedstawiciele tych rodów byli wykształceni w stopniu podstawowym i stanowili średniozamożne mieszczaństwo. Połączone rodziny krótko potem przeniosły się do Szadku i sąsiednich Borszewic. Po zestawieniu powyższych wyników badań, ku zresztą zdumieniu piszącego te słowa, ustaliłem, że moi przodkowie odcisnęli swe stopy w XIX w. we wszystkich parafiach gminy Uniejów, tj. w samym Uniejowie, Wilamowie, Wieleninie oraz w Spicymierzu, jak również w okolicznej parafii Chwałborzyce i dalszej Brudzewie jako ich mieszkańcy (zob. ryc. 1). Wyniki moich poszukiwań mam nadzieję będą zachętą do badań genealogicznych mieszkańców gminy Uniejów.

Jako osoba pochodząca z zewnątrz odnalazłem w okolicach Uniejowa ślady obecności wielu swoich antenatów. Myślę, że ciekawym postulatem badawczym na marginesie tego genealogicznego wątku byłoby przeprowadzenie badań dotyczących mobilności rodzin mieszkających w Uniejowie. Interesujące byłoby wykazanie, jaki procent obecnie mieszkających w tym mieście to potomkowie mieszkańców sprzed 100 czy 200 lat, a ile stanowi ludność napływowa. Wykazany przypadek dowodzi, że także tzw. napływowi również mogą posiadać antenatów mieszkających w tym mieście i okolicach w odległej przeszłości.

Bibliografia

- Archiwum Diecezjalne we Włocławku, parafia Uniejów, sygn. KM parafia Uniejów 71, 80.
Archiwum Diecezjalne we Włocławku, parafia Wielenin, sygn. KM parafia Wielenin 8.
Archiwum Państwowe w Łodzi, Akta stanu cywilnego parafii Wilamów, sygn. 2-3, 5, 9.
Archiwum Państwowe w Poznaniu, Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej Chwałborzyce, sygn. 22.
Archiwum Państwowe w Poznaniu, Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej Wielenin, sygn. 3, 5-6, 8, 10.
Archiwum parafialne w Borszewicach, Księga urodzeń 1847-1863.
Archiwum parafialne w Łasku, Księga ślubów 1826-1841.
Archiwum parafialne w Parznie, Księga zgonów 1862-1869.
Archiwum parafialne w Parznie, Księga ślubów 1826-1845.
Elenchus cleri saecularis ac regularis dioecesis Vladislaviensis seu Calissiensis pro anno 1858..., Warszawa [1857], s. 20.
Elenchus cleri saecularis ac regularis dioecesis Vladislaviensis seu Calissiensis pro anno 1859..., Warszawa [1858], s. 26.
Historia chłopów polskich, red. S. Inglot, Wrocław 1995.
Historia państwa i prawa, red. J. Bardach, t. 3, Warszawa 1981.
Kolberg J., *Atlas Królestwa Polskiego, składający się z 8 map jeograficznych, z których każda wystawia jedno Województwo, jako to: Krakowskie, Sandomierskie, Kaliskie, Lubelskie, Płockie, Mazowieckie, Podlaskie i Augustowskie*, Warszawa 1827.

- Różański M., *Duchowieństwo parafialne archidiakonatu uniejowskiego w XVIII wieku. Studium prozopograficzne*, Łódź 2010.
- S., *Kommenda*, [w:] *Encyklopedia kościelna podług teologicznej encyklopedji Wetзера i Weltego z licznemi jej dopelnieniami przy współpracownictwie kilkunastu duchownych i świeckich osób*, wyd. M. Nowodworski, t. 10, Warszawa 1877, s. 542–543.
- Szkutnik P., *Barwna postać w sutannie ksiądz Wiktor Krąkowski (1827–1880), administrator parafii Borszewice*, Część I: *Okres wikariatu (do 1853 r.)*, „Biuletyn Szadkowski”, t. 8, 2008, s. 49–84.
- Szkutnik P., *Genealogia rodziny Szkutników*, Łódź 2002, mpis.
- Szkutnik P., *Julian Godziński (1840–1913) życiorys wójta Szadku*, „Biuletyn Szadkowski”, t. 3, 2003, s. 35–54.
- Szkutnik P., *Regionalny poradnik genealogiczny – treść oraz przydatność do badań metryk i akt stanu cywilnego parafii rzymskokatolickich w gminie Uniejów*, „Biuletyn Uniejowski”, t. 2, 2013, s. 125–137.
- Szkutnik P., *Regionalny poradnik genealogiczny – stan zachowania ksiąg metrykalnych parafii rzymskokatolickich w gminie Uniejów*, „Biuletyn Uniejowski”, t. 1, 2012, s. 177–188.
- Szkutnik P., *Sprowadzanie użytecznych cudzoziemców. Osadnicy w zachodniej części Królestwa Polskiego w I połowie XIX w. na przykładzie przodków autora*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 2013, [w druku].
- Uniejowskie strony. Karty z przeszłości odległej, nieznannej i bliskiej gminy Uniejów*, red. J. Szymczak, Łódź–Uniejów 2008.

REGIONAL GENEALOGY MANUAL – INQUIRIES AND THEIR RESULTS ON THE EXAMPLE OF THE AUTHOR’S RESEARCH IN UNIEJÓW AND ITS REGION

Summary

The author’s ancestors lived in Uniejów and its region as early as the end of the 18th and in the 19th century. The ascendants of his mother living at the turn of the 18th century were sheep-farmers, of whom the Wiśniewski family lived first in Brudzew, and then their son Marcin in Milejów. The Rosiński family lived in Uniejów and later in Czepów Górny and Chorzeplin. Their daughter Monika lived at the beginning of the 19th century in Roźniatów in Wielenin parish, and then moved with her husband Marcin to Zieleń near Spicymierz, where their daughter was born. The ancestors of the author’s father were burghers. The Krąkowski family lived in Wilamów in the years 1857–1863. In 1859 Antonina Krąkowska married Julian Godziński in Wilamów. Later the above mentioned families left the region of Uniejów.

Słowa kluczowe: Uniejów i okolice, regionalny poradnik genealogiczny, dokumenty archiwalne, badanie genealogiczne

Key words: Uniejów and region, regional genealogy manual, archival documents, genealogy research